

XXI-ASRDA INGLIZ TILINING O'RNI: GLOBAL MULOQOT, TA'LIM VA TEXNOLOGIYA

Nishonboyeva Mahliyo Saidahmad qizi

Farg'ona Shahar 1-sonli politexnikum ingliz tili o'qituvchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada ingliz tilining 21-asrdagi tobora ortib borayotgan ahamiyati o'rganiladi. Ingliz tili bugungi kunda global tilga aylangan bo'lib, xalqaro aloqa, ta'lim, raqamli texnologiyalar va madaniy almashuvlarda muhim o'rin tutadi. Maqolada ingliz tilining nega global aloqa vositasiga aylangani, uning fan, biznes va diplomatiyadagi o'rni, shuningdek, bu tilni o'rganishdagi imkoniyatlar va qiyinchiliklar tahlil qilinadi. Zamonaviy ingliz tilini o'rganish usullari, xususan onlayn platformalar va sun'iy intellekt vositalari ham ko'rib chiqiladi.

Kalit so'z: global lingua franca, fan, aviatsiya, diplomatiya, internet, BMT, YUNESKO, IELTS, TOEFL, Cambridge Exams, Duolingo, BBC Learning English, Coursera, YouTube, Frazali fe'llar, idiomalar, Kulturaviy tafovutlar,

Globallashtirilgan zamonaviy dunyoda ingliz tili hayotning deyarli barcha sohalarida yetakchi o'rin tutmoqda – ta'limdan tortib texnologiya, biznes va xalqaro siyosatgacha. Bugungi kunda 1,5 milliarddan ortiq inson ingliz tilida so'zlasha oladi – bu uni eng ko'p tarqalgan tillardan biriga aylantirdi. Xo'sh, nima uchun aynan ingliz tili bunchalik kuchli mavqega ega bo'ldi va u zamonaviy jamiyatda qanday rol o'ynamoqda?

1. Ingliz tili – global til sifatida

Ingliz tili ko'pincha “global lingua franca”, ya'ni turli millat vakillari o'rtasidagi umumiy aloqa tili sifatida tilga olinadi. Bu mavqega quyidagi sabablar bilan erishildi:

Buyuk Britaniya imperiyasining kengayishi (XVIII–XIX asrlar),

AQShning XX asrdagi madaniy va iqtisodiy ustunligi,

Ingliz tilining fan, aviatsiya, diplomatiya va internetdagi asosiy til sifatidagi roli.

Hozirda ingliz tili BMT, YUNESKO va boshqa xalqaro tashkilotlarda ishlatiladigan asosiy tillardan biridir. Internetdagi kontentning 55–60% ingliz tilida yoki unga tarjima qilingan.

2. Xalqaro ta'limda ingliz tilining o'rni

Ingliz tili bugungi kunda butun dunyo bo'ylab eng ko'p o'rgatiladigan xorijiy til hisoblanadi. Ko'plab davlatlardagi universitetlarda ingliz tilida darslar olib boriladi, xususan: Niderlandiya, Germaniya, Xitoy (xalqaro dasturlar), Birlashgan Arab Amirliklari.

Chet elda o'qish uchun IELTS, TOEFL, Cambridge Exams kabi testlar talab etiladi. Ingliz tili talabalar va olimlarga:

Global ilmiy adabiyotlarga kirish,

Xalqaro maqolalar chop etish,

Ilmiy anjumanlarda ishtirok etish imkonini beradi.

3. Raqamli muloqot va ingliz tili

Internet va smartfonlar rivojlanishi ingliz tilini yanada ommalashtirdi. Ko'plab ijtimoiy tarmoqlar, bloglar, yangiliklar va video materiallar aynan ingliz tilida tarqatiladi.

Shuningdek, sun'iy intellekt (AI) va mashinali o'rganish texnologiyalarining asosiy tili ham ingliz tilidir. Bu texnologiyalar orqali bilim olish uchun ingliz tilini bilish zarur bo'lmoqda.

Bugungi kunda quyidagi onlayn platformalar til o'rganishni osonlashtirmoqda:

Duolingo, BBC Learning English, Coursera, YouTube'dagi o'quv kanallar.

4. Ingliz tili va martaba

Ingliz tili xalqaro biznes dunyosida asosiy tilga aylangan. Ko'plab transmilliy kompaniyalar ingliz tilini bilishni asosiy talab sifatida belgilaydi. Bu tilni bilish:

Yaxshi ish topish, Yuqori daromadga ega bo'lish, Xalqaro jamoalarda ishlash imkonini yaratadi.

Muhandislik, axborot texnologiyalari, marketing, huquq kabi sohalardagi xalqaro hamkorlik ko'pincha ingliz tilida olib boriladi.

5. Ingliz tilini o'rganishdagi qiyinchiliklar

Foydali tomonlari ko'p bo'lishiga qaramay, ingliz tilini o'rganish ba'zi muammolarni keltirib chiqaradi:

Imlo va talaffuz murakkabligi (masalan, “though”, “through”, “tough”),

Frazali fe'llar va idiomalar (ularni tarjima qilish qiyin),

Turli lahjalar (Britancha, Amerikalik, Avstraliya lahjasi),

Kulturaviy tafovutlar (muloqot uslublarida).

Shuningdek, grammatik qoidalar, eshitish qobiliyati va so'zlashuvdagi tezlik ham ko'plab o'rganuvchilar uchun qiyinchilik tug'diradi.

6. Zamonaviy ingliz tili o'rganish usullari

So'nggi yillarda texnologiyalar yordamida ingliz tilini o'rganish soddalashdi:

O'yinlashgan ilovalar (Duolingo, Memrise), Virtual til almashinuvi dasturlari (native speaker'lar bilan suhbat), AI yordamida suhbatbotlar (haqiqiy vaziyatlarda so'zlashishni mashq qilish), Talaffuzni tuzatuvchi dasturlar (ELSA Speak, Say It app).

Bundan tashqari, ko'plab maktablarda CLIL (Content and Language Integrated Learning) tizimi joriy etilib, ingliz tilida boshqa fanlar (masalan, fizika yoki tarix) o'rgatilmoqda.

Statistik ma'lumotlar (So'nggi yillarga oid)

Ingliz tilida so'zlashuvchilar soni (2024):

1,5 milliard dan ortiq kishi ingliz tilida so'zlashadi.

Shundan faqat 400 million kishi uni ona tili sifatida ishlatadi, qolganlari esa ikkinchi yoki chet tili sifatida o'rganishmoqda.

Internetdagi kontent tahlili: Butun internetdagi veb saytlarning 55–60% ingliz tilida.

YouTube'dagi eng mashhur videolar, kurslar va ko'rsatuvlar ham ingliz tilida.

Ta'lim sohasida: Yevropadagi oliygohlarning 30% dan ortig'i ingliz tilida dars beradi.

Xitoy, Saudiya Arabistoni, Turkiya, Koreya va O'zbekiston kabi mamlakatlarda ham ingliz tilida olib boriladigan kurslar soni oshib bormoqda.

Ingliz tilining sohalar bo'yicha ahamiyati:

Biznes Xalqaro muzokaralar, korporativ hujjatlar, marketing materiallari ingliz tilida yuritiladi.

Fan 90% ilmiy maqolalar ingliz tilida nashr etiladi.

Tibbiyot Global tibbiy tadqiqotlar, COVID-19 bo'yicha ma'lumotlar ham ingliz tilida tarqaldi.

Diplomatiya BMT, YUNESKO, NATO kabi xalqaro tashkilotlarda ish yuritish tili sifatida ishlatiladi.

Madaniyat Netflix, Hollywood, TED Talks — global madaniyat tarqatishda asosiy til.

Qiziqarli faktlar

Aviatsiya: Har qanday mamlakat uchuvchilari va dispatcherlar xalqaro parvozlarda faqat ingliz tilida muloqot qiladi.

Ingliz tilida eng ko'p so'z bor: Ingliz tilida 600,000+ so'z mavjud (Oxford Dictionary ma'lumotiga ko'ra). Taqqoslash uchun: rus tilida ~200,000, o'zbek tilida ~100,000 (rasmiy leksikon).

Hollywood va pop madaniyat: Global auditoriya bilan muloqotda bo'lish uchun ko'plab xorijiy san'atkorlar ingliz tilida qo'shiq kuylaydi (K-pop, Hind kinosi, Anime dublyajlari va boshqalar).

21-asr — ko'p tillilik zamoni bo'lsa-da, ingliz tili butun dunyo eshiklarini ochuvchi asosiy vositadir. Fan, ta'lim, biznes va madaniyat sohalarida ingliz tilini bilish katta ustunlik beradi. Ingliz tilini o'rganish murakkab bo'lishi mumkin, ammo zamonaviy texnologiyalar, xalqaro hamkorlik va onlayn resurslar bu yo'ldagi to'siqlarni bartaraf etmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

- 1.Kristal, D. (2003). *English as a Global Language*. Cambridge University Press.
- 2.Graddol, D. (2006). *English Next*. British Council.
- 3.UNESCO (2020). *Language and Global Communication*.

4.EF English Proficiency Index. (2024). <https://www.ef.com/epi>

5.BBC Learning English. <https://www.bbc.co.uk/learningenglish>